

## แนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง

### กรณีศึกษาตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี<sup>1</sup>

#### Guidelines for Building a Resilient Community:

#### A Case Study of Don Rae Subdistrict, Mueang Ratchaburi District,

#### Ratchaburi Province

นายวรวิทย์ ทองคำ<sup>2</sup>

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา พรหมเวช<sup>3</sup>

#### บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง "แนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง กรณีศึกษาตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี" มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการตำบลเข้มแข็ง ของตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า ตำบลดอนแร่ มีแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็งหลักๆ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านการส่งเสริมอาชีพและวิสาหกิจชุมชน 2) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 3) การส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) การสร้างความร่วมมือในชุมชนและเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการตำบลเข้มแข็ง ได้แก่ บทบาทผู้นำที่มีความรู้และความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งให้เห็นว่าการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและ BCG Model (Bio-Circular-Green Economy) เข้ากับการพัฒนาชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับตำบลดอนแร่

คำสำคัญ : การจัดการตำบลเข้มแข็ง

---

<sup>1</sup> บทความเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง แนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง กรณีศึกษาตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี"

<sup>2</sup> นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

<sup>3</sup> อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

## **Abstract**

The research titled "Guidelines for a Resilient Communities: A Case Study of Don Rae Subdistrict, Mueang District, Ratchaburi Province" has the following objectives 1) To study the guidelines for strengthening the Don Rae subdistrict in Mueang District, Ratchaburi Province 2) To explore the factors influencing the management of a strong community in Don Rae Subdistrict, Mueang District, Ratchaburi Province. The study employs a qualitative approach, including in-depth interviews with selected participants, document analysis, and data collection from the field.

The research findings revealed that the key approaches to strong village management for strengthening Don Rae Subdistrict include 1) community economic development through the promotion of occupations and community enterprises 2) environmental conservation and the efficient use of resources 3) the promotion of local culture and wisdom 4) the fostering of community cooperation and networks with various agencies. The factors affecting strong village management include the role of knowledgeable and transparent leaders, public participation in development planning, sustainable resource management, and support from external agencies. The findings indicate that integrating the sufficiency economy philosophy and the BCG Model (Bio-Circular-Green Economy) into community development is a crucial tool for creating sustainability in Don Rae Sub-district

**Keyword :** Guidelines for a Resilient Communities

## บทนำ

การพัฒนาตำบลที่มีความเข้มแข็งถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความยั่งยืนตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งวางเป้าหมายให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตลอดจนสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในระดับสากลได้ ในบริบทนี้ การพัฒนาชุมชนในระดับตำบลถือเป็นการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งให้กับประเทศ และส่งเสริมการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งโดยเฉพาะอย่างยิ่งตำบลที่มีโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรที่ยังมีศักยภาพสูง อาทิ ตำบลดอนแร่ จังหวัดราชบุรี จะช่วยให้ตำบลนั้นๆ มีศักยภาพที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ในแง่ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม แผนฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการกระจายโอกาสและการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง ตำบลดอนแร่ถือเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจเนื่องจากมีลักษณะภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่มีความหลากหลาย ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นแบบอย่างในการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้ การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและเป็นไปตามศักยภาพของชุมชนจะช่วยให้ตำบลดอนแร่สามารถบรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งยังสอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา โดยเฉพาะเป้าหมายที่ว่าด้วยการลดความเหลื่อมล้ำและการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การสร้างตำบลให้มีความเข้มแข็งนั้นหมายถึงการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ การศึกษา การพัฒนาสุขภาวะและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนการวิจัยในครั้งนี้

จะช่วยให้เข้าใจแนวทางการพัฒนาและการจัดการตำบลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นๆ ได้ และสร้างแรงบันดาลใจให้ตำบลใกล้เคียงสามารถพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

นโยบายของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งกำกับดูแลการบริหารจัดการท้องถิ่น ได้วางแนวทางเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับตำบลและท้องถิ่นผ่านการบริหารจัดการที่มีความเป็นเอกภาพและสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการตนเอง งานวิจัยนี้จะช่วยในการวิเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้เพื่อปรับปรุงการบริหารงานในระดับตำบลได้ ซึ่งจะช่วยให้กระทรวงมหาดไทยสามารถบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในชุมชนได้อย่างตรงจุด

ในด้านของ นโยบายกรมการพัฒนาชุมชน ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม การสร้างความเข้มแข็งให้กับตำบลจึงเป็นการตอบสนองต่อความต้องการและศักยภาพเฉพาะของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืน ตำบลดอนแร่ซึ่งมีโอกาสและศักยภาพในด้านการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ สามารถนำแนวทางการพัฒนาไปปรับใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ โดยผลการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางให้กรมการพัฒนาชุมชนในการสนับสนุนพื้นที่อื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

การวิจัยครั้งนี้ยังมีความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างตำบลเข้มแข็ง เนื่องจากชุมชนที่สามารถร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเองได้มักจะมีการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนมีความพร้อมในการเผชิญหน้ากับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างตำบลในตำบลยังมีผลต่อเศรษฐกิจในท้องถิ่นอย่างชัดเจน ตำบลดอนแร่ซึ่งมีทรัพยากรและวัฒนธรรมที่หลากหลายสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเกษตรกรรมที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน การสร้างรายได้จากกิจกรรมในท้องถิ่นจะช่วยให้เศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนตามแนวทางของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ การศึกษาแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็งยังช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถระบุอุปสรรคที่อาจขัดขวางความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน และวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างตรงจุด การวิจัยครั้งนี้จะให้ข้อมูลสำคัญแก่ผู้กำหนดนโยบายในการจัดการและสนับสนุนชุมชน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาชุมชนในอนาคตมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เป็นหนึ่งในตำบลที่มีการพัฒนาความเข้มแข็งทางการจัดการที่น่าสนใจ โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและการเสริมสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น ซึ่งมีแนวทางและกิจกรรมที่สำคัญหลายประการเพื่อเสริมสร้างตำบล มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจช่วยให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือในการพัฒนาตำบล มีการจัดการอบรมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและประชาชนในตำบล เช่น การส่งเสริมทักษะอาชีพเพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงการให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการในระดับชุมชน เพื่อให้คนในท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรและโครงการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของชุมชนตนเอง เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ไม่ให้เกิดการพึ่งพาจากภายนอกมากเกินไป และส่งเสริมการพึ่งพาตนเองในระดับครัวเรือน ตำบลดอนแร่มีการสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือ OTOP ที่สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น

สรุปได้ว่าการวิจัยนี้มีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตำบลเข้มแข็งที่สอดคล้องกับนโยบายของชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในพื้นที่อื่น ๆ ทำให้สามารถสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นโยบายในการพัฒนาประเทศในระยะยาว

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการตำบลเข้มแข็ง ของตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี

จังหวัดราชบุรี

### ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย

ศึกษาวิธีการและแนวทางการจัดการตำบลที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนให้

มีความเข้มแข็งในด้านต่างๆ เช่น การบริหารทรัพยากร การสร้างความร่วมมือของชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐ รวมถึงการประเมินปัจจัยและอุปสรรคที่มีผลต่อการจัดการตำบลเข้มแข็ง

2. ขอบเขตด้านประชากรการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชนในตำบลคอนแร่

### 3. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

การวิจัยจะดำเนินการเฉพาะในพื้นที่ตำบลคอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

### 4. ขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัย

การวิจัยจะใช้ระยะเวลา 2 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2567 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2567

อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็งที่สามารถประยุกต์ใช้กับชุมชนตำบลคอนแร่ และชุมชนอื่น ๆ
2. ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญใน

การวางแผนพัฒนาชุมชนในอนาคต

### วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง กรณีศึกษาตำบลคอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย กระบวนการและวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กับผู้นำชุมชน เนื่องจากมุ่งเน้น การศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะต่างๆ ของการจัดการตำบลเข้มแข็งในตำบลคอนแร่ โดยการเข้าใจถึง ประสบการณ์ ความคิดเห็นและมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยและอุปสรรคที่มี ผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาตำบลเข้มแข็ง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้โดยการคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตำบลคอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จำนวน 10 คน ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ในตำบลคอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงลึกและคุณภาพเกี่ยวกับการจัดการตำบลเข้มแข็ง ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ แนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการตำบลเข้มแข็ง

2. การสังเกต (Observation) การสังเกตการทำงานในกิจกรรมต่างๆ ในตำบล เช่น การประชุม ชุมชน, กิจกรรมการพัฒนา, หรือโครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการจัดการและ ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

การรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บข้อมูลจะมีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี หนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และค้นคว้ามาเป็นแนวทางการศึกษาวิจัย

2. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายโดยการบันทึกเสียง และการจดบันทึก รวมถึงการสังเกตการณ์ในกิจกรรมต่างๆในตำบล เพื่อนำมาวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยอาจใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากการ สัมภาษณ์ (Content Analysis) การประมวลผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง โดยการหาหัวข้อหรือ แนวโน้มที่เกิดขึ้นบ่อยๆ และการจัดกลุ่มประเด็นสำคัญการตรวจสอบการตอบสนองที่คล้ายคลึงกันจากกลุ่ม ตัวอย่างต่างๆ และการเชื่อมโยงข้อมูลกับแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง กรณีศึกษาตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ การจัดการตำบลเข้มแข็ง ของตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โดยใช้วิธีการศึกษาเชิง คุณภาพวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ นำเสนอผลการศึกษาเชิงพรรณนา

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง กรณีศึกษาตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. แนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

1) ด้านผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนในตำบลดอนแร่มิบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง โดย ใช้แนวคิดที่ผสมผสานระหว่างการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สร้างความยั่งยืนในทุกมิติ

ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ BCG Model พร้อมกับการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนา อีกทั้งยังมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจน โดยพิจารณาถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่และศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น การวางแผนพัฒนาให้ตำบลมีอาชีพเสริมที่ไม่จำกัดแค่การเกษตร แต่ยังเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สะท้อนเอกลักษณ์ของตำบล

มีการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้กับชุมชน ผู้นำชุมชนไม่เพียงแต่บริหารจัดการทรัพยากรหรือโครงการต่าง ๆ แต่ยังมีบทบาทในการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการร่วมมือกันพัฒนา เช่น การจัดการโครงการปลูกป่าและการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ ที่มีผลต่อทั้งการเพิ่มรายได้และการรักษาสิ่งแวดล้อม

การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจจากประชาชน ผู้นำตำบลตอนแรให้ความสำคัญกับความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยมีการเปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณและการประเมินผลของโครงการในเวทีประชาคม ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นจากประชาชน

## 2) ด้านการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลตอนแรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ตำบลเข้มแข็งและยั่งยืน การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นในหลายระดับและหลายด้าน ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดทิศทาง ประชาชนในตำบลตอนแรมีบทบาทสำคัญในการระดมความคิดเห็นและร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนา โดยมีการประชุมประชาคมที่เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา เช่น การกำหนดโครงการสำคัญ เช่น การสร้างแหล่งน้ำหรือการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการของคนในชุมชน

การส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการดำเนินงาน ประชาชนในตำบลตอนแรมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มแม่บ้านที่แปรรูปสินค้า และกลุ่มเยาวชนที่ช่วยดำเนินการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผู้นำชุมชนช่วยสนับสนุนการจัดการเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมกันทำโครงการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ การฟื้นฟูแหล่งน้ำและการขุดลอกคลองเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน

การติดตามและประเมินผลการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สิ้นสุดเพียงแค่การเริ่มโครงการ แต่ยังคงมีการติดตามผลและประเมินผลในทุกขั้นตอน เช่น การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานในเวทีประชาคม การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชนเพื่อนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น

## 3) ด้านการจัดการ



การวางแผนพัฒนาอย่างบูรณาการ ผู้นำชุมชนหน่วยงานภาคีเครือข่าย ทำงานร่วมกันในการจัดทำแผนพัฒนาระยะยาวและระยะสั้น โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่, ความต้องการของประชาชน, และนโยบายการพัฒนาของภาครัฐ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์แหล่งน้ำและการฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม เช่น การขุดลอกคลอง การสร้างฝายชะลอน้ำ และการปลูกป่า มีความสำคัญในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่และทำให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สำคัญในตำบลดอนแร่ เช่น การส่งเสริมการผลิตสินค้า OTOP ที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในตลาดได้ รวมถึงการสร้างตลาดท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีช่องทางในการขายผลิตภัณฑ์จากชุมชน

#### 4) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

การสนับสนุนจากภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน การปรับปรุงระบบชลประทาน การพัฒนาที่อยู่อาศัย

นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการฝึกอบรมหรือให้ความรู้แก่ประชาชน เช่น การอบรมเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ การบริหารจัดการขยะ และการใช้เทคโนโลยีในการผลิตสินค้า

การสนับสนุนจากภาคเอกชนภาค เอกชนมีบทบาทในการสนับสนุนการตลาดผลิตภัณฑ์ OTOP เช่น การช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ และการจัดหาช่องทางจำหน่ายสินค้าทั้งในและต่างประเทศ การร่วมมือกับภาคเอกชนในการสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาทักษะ เช่น การจัดอบรมด้านการตลาดออนไลน์หรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างชุมชน การสร้างเครือข่ายร่วมกับตำบลอื่น ๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางการพัฒนา เช่น การร่วมมือกับตำบลใกล้เคียงในการแก้ปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม การร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม

## 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการตำบลเข้มแข็ง ของตำบลดอนแร่

อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

### 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนในตำบลดอนแรมมองเห็นอนาคตของตำบล และสามารถวางแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เช่น การเน้นพัฒนาการเกษตรเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความน่าเชื่อถือและโปร่งใส ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ สร้างความไว้วางใจในชุมชน และสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างแรงบันดาลใจ ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีเป้าหมาย

ร่วมกัน และตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตำบล จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์และความโปร่งใสเป็นตัวอย่างที่ดีในการสร้างความไว้วางใจและแรงบันดาลใจแก่ประชาชน ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างเอกภาพในชุมชน การที่ผู้นำประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้ดี ยังช่วยดึงทรัพยากรมาใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## 2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วม เช่น การประชุมประชาคม การลงความเห็นในโครงการพัฒนา และการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การปลูกต้นไม้หรือการเก็บขยะ การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ เช่น การส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนและแม่บ้านเข้ามาร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม เช่น การจัดประชุมสม่ำเสมอ และการรายงานผลความคืบหน้าของโครงการอย่างโปร่งใส แสดงให้เห็นว่าการที่ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการพัฒนา เช่น การแสดงความคิดเห็น การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผล ส่งผลให้โครงการต่าง ๆ มีความยั่งยืน เพราะสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความรับผิดชอบและจิตสำนึกส่วนรวมในชุมชน

## 3) ปัจจัยด้านการบริหารทรัพยากรในท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่ามีการจัดการแหล่งน้ำอย่างยั่งยืน เช่น การขุดลอกคลอง การสร้างฝายชะลอน้ำ และการจัดตั้งธนาคารน้ำใต้ดิน การอนุรักษ์ดินและป่าไม้ เช่น การส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียน และการทำปุ๋ยอินทรีย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น การจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในอาชีพต่าง ๆ และการสนับสนุนการศึกษาให้เยาวชน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมช่วยลดความสูญเสียในระบบนิเวศ และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เช่น น้ำที่เพียงพอตลอดปีช่วยลดปัญหาภัยแล้ง ดินที่มีคุณภาพช่วยเพิ่มผลผลิตอาหาร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วยให้ประชาชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

## 4) ปัจจัยด้านความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก

มีการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ หรือการปรับปรุงระบบชลประทานรวมถึงความร่วมมือกับภาคเอกชน เช่น การสนับสนุนการตลาดสินค้าเกษตร การจัดงานแสดงสินค้า และการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายตำบลใกล้เคียงเพื่อแบ่งปันทรัพยากรและความรู้ จะเห็นได้ว่าความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนช่วยเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการจัดการปัญหา เช่น การจัดการน้ำท่วม การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาตลาดสินค้า ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงและลดข้อจำกัดที่ชุมชนไม่สามารถจัดการได้เอง

## 5) ปัจจัยด้านความยั่งยืน

มีการจัดทำแผนพัฒนาระยะยาวที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรและความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน การปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะในครัวเรือน การลดการใช้พลังงาน และการปลูกต้นไม้ การสร้างระบบการติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

การสร้างระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การจัดทำแผนพัฒนาระยะยาว การปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อม และการพึ่งพาตนเอง ช่วยให้ชุมชนมีความมั่นคงทั้งในด้านเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต ลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอก เช่น ปัญหาเศรษฐกิจหรือภัยธรรมชาติ

### อภิปรายผล

จากการศึกษา ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง ตำบลดอนแร่

อำเภอเมืองราชบุรีจังหวัดราชบุรี

ผลการศึกษาพบว่าการจัดการตำบลเข้มแข็งในตำบลดอนแร่ ใช้แนวทางแบบองค์รวม ซึ่งรวมถึงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดสำคัญ ดังนี้

1) บทบาทของผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาตำบล เพราะผู้นำมีหน้าที่กำหนดเป้าหมาย วางแผน และผลักดันโครงการต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นจริง เช่น การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิด BCG Model (Bio-Circular-Green Economy) มาปรับใช้ในตำบลเพื่อเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว เช่นการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในตำบล หรือการสร้างพื้นที่สีเขียวที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชน

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนจนถึงการติดตามผล ทำให้เกิดความรู้สึก "เป็นเจ้าของ" โครงการในชุมชน เช่น การประชุมประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็น การให้ประชาชนช่วยกันขุดลอกคลอง หรือดูแลแหล่งน้ำในตำบล เป็นตัวอย่างของกระบวนการที่ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน

3) การบริหารทรัพยากรท้องถิ่น ตำบลดอนแร่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด เช่น การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการขุดลอกคูคลอง หรือการสร้างฝายชะลอน้ำในชุมชน เพื่อรับมือกับภัยแล้งและปัญหาน้ำท่วม นอกจากนี้ยังมีการฟื้นฟูป่าไม้และส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดการพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการตำบลเข้มแข็ง ของตำบลดอนแร่อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

จากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการตำบลเข้มแข็ง ของตำบลดอนแร่อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

#### 1) ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน

ผู้นำในตำบล มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามารถในการวางแผน ประสานงาน และแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ เช่น การวางแผนรับมือภัยแล้งด้วยการขุดลอกคลองและสร้างแก้มลิง ผู้นำชุมชนสามารถจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการสื่อสารที่โปร่งใสและการแสดงตัวอย่างที่ดี เช่น การชักชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ โดยยกตัวอย่างประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว ผู้นำมีความสามารถในการรับฟังข้อเสนอแนะและวิจารณ์จากประชาชน เพื่อปรับปรุงแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสม

#### 2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชาชนมีความไว้วางใจ เชื่อมั่นในกระบวนการตัดสินใจของผู้นำและมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ โดยการที่ประชาชนมีบทบาทในการเสนอแนวทางการจัดการน้ำในชุมชน ทำให้เกิดแผนบริหารจัดการน้ำที่ตอบโจทย์จริง อีกทั้งตำบลมีการจัดอบรมให้ความรู้ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ หรือการจัดการขยะในครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าและอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรม

#### 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรท้องถิ่น

ตำบลดอนแร่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น แม่น้ำแม่กลอง และระบบชลประทานที่เอื้อต่อการทำเกษตร มีการฝึกอบรมประชาชนในท้องถิ่น เช่น กลุ่มแม่บ้านหรือเยาวชน ทำให้ประชาชนมีความรู้และความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

#### 4) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและประเพณี

มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การฟื้นฟูงานประเพณี เช่น การลอยกระทงในชุมชน หรือการจัดงานบุญประจำปี ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความผูกพันในชุมชนเช่น การใช้ประเพณีลอยกระทงเพื่อรณรงค์ลดการใช้ขยะพลาสติกในชุมชน

#### ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการจัดการตำบลเข้มแข็ง กรณีศึกษาตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาประเด็นเพิ่มเติมในด้านของ หน่วยงานภายนอก อาทิเช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และเพิ่มกลุ่มตัวอย่างการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับตำบลอื่นๆ เพื่อหาแนวทางในการจัดการตำบลเข้มแข็งต่อไป

#### เอกสารอ้างอิง

กฤตยา โชคสมศีลปะ (2562) ความร่วมมือในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาบ้านวังนกไข่ ตำบลหนองนกไข่ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

โกมินทร์ สุขอ่อน (2561) การจัดการชุมชนพึ่งตนเอง อย่างยั่งยืนของชุมชน บ้านบางสาน ตำบลพนม อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน (2567) แนวทางการดำเนินงานตำบลเข้มแข็ง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ 2567 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

โชติ บดีรัฐ,ยูวดี พ่วงรอด (2562) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการ ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก

นิภาภัทร องค์สถาพร (2566) อิทธิพลการจัดการองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กรสหกรณ์ในจังหวัดอุบลราชธานี

บุษบา ทองอุกร,สันติศรีสวนแดง,วีรฉัตร สุปัญญา (2560) แนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน บ้านตลิ่งแดง จังหวัดกาญจนบุรี

พุทธินันต์ ภาคเจริญ (2565) แนวทางการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืนในบริบทสังคมเมือง กรณีศึกษา หมู่บ้านดงยาง หมู่ที่ 12 ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

รพีภัทร์ สุขสมเกษม (2559) ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชน ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

รุ่งนภา กิตติลาภ,ศิวาภร กิตติลาภ,อุมาวรรณ วาทกิจ,อลงกรณ์ สุขวัน (2563) แนวทางการพัฒนา ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น

รัชณี ชันธปริชาญ (2564) ความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

สาวิณี รอดสิน (2554) ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่

สิริลักษณ์ อินทรชัย (2556) แนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับหมู่บ้านหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ระดับพออยู่ พอกิน กรณีศึกษาบ้านหนองปลิง หมู่ที่ 9 ตำบลโคกกะเทียม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

สุธาวิ กลิ่นอุบล (2562) การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตาม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

สุวิทย์ คงสงค์ (2562) ชุมชนเข้มแข็งบนฐานทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำ ในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร